

Eksamensopgave

Socialrådgiveruddannelsen – 7. semester

Modul 12 – Socialt arbejde – vidensbasering og udvikling

Navne:	Lars Abildgaard		
Studienr.:	20130546	Studentmails:	Labild13@student.aau.dk

Titel:	Hjemløse med misbrug og sindslidelse
Antal anslag, egenvurdering: <i>Max 10 A4 sider á 2400 anslag inkl. melletrum</i>	16.319
Vejleder:	Gunvor Sand Koch
Gruppenr.:	75

Dato:
23.09.2015

Underskrift: Lars E. Abildgaard

---

*Studerende
Denne forside tæller ikke med i antal anslag!*

Indledning:

Hjemløshed er et komplekst problem, og der kan være mange grunde til, at man bliver hjemløs.

Som regel har hjemløse andre problemer, end bare at mangle en bolig.

Der er en betydelig del af de hjemløse borgere der har psykisk sygdom, misbrug samt fysisk sygdom (Benjaminsen Lars og Lauritzen Heidi, kap.7, SFI 2013)

Jeg ser de hjemløse, som symboler, som alkoholikeren på bænken, som stofmisbruger med kanylen i armen, som tigger på gaden og med indkøbsvogn med de mange gule indkøbsposer. De sidder ofte med et primitivt udformet papskilt foran sig, der appellerer til os forbipasserende om at give en skilling til en hjemløs. Andre gange opsøger de os på byens torve eller banegården samt gågaderne, med de alt for velkendte ord ” har du et par håndøre til en hjemløs”. De hjemløse er blevet til et synlig del af gadebilledet og vidner om et socialt system i opløsning. Når mit øje fanger en af disse hjemløse fyldes jeg med en følelse af harme og dårlig samvittighed. Nogle gange lægger jeg nogle håndøre i papkoppen som de holder ud til os forbipasserende. Det er en gruppe af socialt udsatte som det offentlige system har svært ved at få hold på. De hjemløse tilhører en af de mest socialt udsatte og belastede grupper i samfundet. Hjemløse er ikke bare en person, som mangler en bolig, men ydermere en person, som er ude af stand til at kunne skaffe sig en bolig, eller bevar eller klare sig i en bolig. Det er dog vigtig at understrege, at definitionen af hjemløshed baseret på boligsituationen ikke implicer, at de boligmæssige forhold udgøre den væsentlige årsag til hjemløsheden. (Benjaminsen Lars og Lauritzen Heidi, Side, 18, SFI 2013)

De fleste hjemløse har en dagligdag hvor de opholder sig i miljøer for hjemløse, eller står og sælger deres månedlig blad ” hus forbi” på gader, stræder eller ved indkøbscentre. Miljøet kan opfattes som en subkultur, ”*subkultur, inden for sociologi et begreb, der omfatter befolkningsgrupper med en levemåde eller livsstil, der afviger fra samfundets dominerende kultur* ” (Kilde: Gyldendal-

http://www.denstoredanske.dk/Samfund,_jura_og_politik/Etnologi/Subkulturer/subkultur)

Det er en subkultur, som består af blandet andet varrestuer, som primært er drevet af kirkelige organisationer, hvor de hjemløse har mulighed for at få noget mad, et bad, tøj, samt en uforpligtende samtale.

Det er ud fra det ovenstående der har givet mig en lyst og nysgerrighed at undersøge hjemløse borgers problemer og behov ud fra deres perspektiv, til at skrive denne bachelor.

Problemfelt:

Siden 2007, har det nationale forskningscenter for velfærd, (SFI) lavet en kvantitativ opgørelse over antallet af hjemløse i Danmark, det er gjort ved at bede alle sociale tilbud og myndigheder, med kontakt til hjemløse, om at udfylde et spørgeskema for hver person, der i uge 6 befandt sig i en hjemløse-situation (Benjaminsen Lars og Lauritzen Heidi, side 7 og 22, SFI 2013)

I denne kortlægning er antallet af hjemløse borgere opgjort til 6.138 personer i uge 6, 2015. Det er 318 personer flere end ved den forrige kortlægning i 2013, svarende til en stigning på 5 pct. Sammenholdt med 2009, hvor tallet var 4.998 personer, er der siden 2009 sket en stigning på 23 pct. (<http://www.sfi.dk/rapportoplysninger-4681.aspx?Action=1&NewsId=4826&PID=9267>)

Men kortlægningen af hjemløse, er forbundet med et antal ” mørketal”, det er personer som ikke indgår i opgørelsen, på trods de befinder sig i hjemløshedssituationen, men de er ikke i kontakt med det sociale system eller de sociale tilbud og myndigheder. (Benjaminsen Lars og Lauritzen Heidi, side 29, SFI 2015.)

En gruppe som ikke indgår i kortlægningen, er bl.a. Fænomenet posefolk, det er en gruppe som er ældre, sindslidende mennesker som lever på gaden, isoleret fra menneskelig kontakt, uden tilknytning til det sociale system eller behandlingssystem og uden noget synderligt misbrug. (Caswell og Schultz, side 17 2001).

Derudover anslår Lars Benjaminsen fra SFI af et stede mellem 13.000 og 15.000 borgerer rammes af hjemløshed på et år. (Benjaminsen Lars og Lauritzen Heidi, side 12 SFI, 2013)

Det er vigtig at årsagerne til hjemløshed forstået som et kompleks samspil mellem et makroperspektiv og et microperspektiv, således det bevirker, at individet er særligt sårbart i forhold til at bevar kontrollen over egne ressourcer, så de kan fastholde egen bolig. Ifølge Fitzpatrick skaber samfundsstrukturelle forhold de betingelser, ud fra hvilke hjemløsheden opstår, og individer med personlige sårbarheder er mere i risiko for at blive ramt af vanskelige samfundsmæssige, sociale og økonomiske forhold end andre borgerer. Det kan f.eks. være boligmangel eller arbejdsløshed. (Benjaminsen Lars og Lauritzen Heidi, side 18 og 127, SFI 2013)

Når der skal laves en definition af en hjemløs person, kan der være mange årsager hertil. I den nationale kortlægning af hjemløsheden, i 2007, 2009, 2011 og 2013, taget udgangspunkt i ETHOS- klassifikationen, som dog er tilpasset danske forhold, den begrebslige definition er følgende

” Som hjemløse regnes personer, som ikke disponerer over egen (ejet eller lejet) bolig eller værelse, men som er henvist til midlertidige boalternativer, eller som bor midlertidigt og uden kontakt hos familie, venner eller bekendte. Som hjemløse regnes også personer uden et opholdssted den kommende nat.” (Benjaminsen Lars og Lauritzen Heidi, side 19, SFI 2013)

Langt de fleste hjemløse overnattede på herberger eller hos familie og venner, en anden stor andel i et udslusning tilbud eller skulle udskrives fra hospitaler, behandlingssteder samt kriminalforsorgen. (Benjaminsen Lars og Lauritzen Heidi side 9, SFI 2013)

Det nationale forskningscenter for velfærd kortlægning fra 2013, viser at kun 3 % af de hjemløse, har en lønindkomst, i 2007 var andelen på 9 %, andelen i 2009 var 5 % og i 2011 var det 4 % Det kan formentligt hænge sammen med den økonomiske krise, der har ramt de sociale udsatte særligt hårdt og at svage sociale udsatte grupper er i en særlig høj risiko for at miste arbejde når krisen sætter ind.

11 % af de hjemløse borgere er i aktivering/ revalidering, og kun 3 % er i en form for et uddannelsesforløb. (Benjaminsen Lars og Lauritzen Heidi, side 44,45 og 151 SFI 2013).

Endvidere fortæller kortlægningen også at 27 % af de hjemløse har en fysisk sygdom, 47 % har en psykisk sygdom, 65 % har et misbrug af enten alkohol, hash/khat, hårde stoffer eller piller, hvoraf det oftest er de ældre der har et alkoholmisbrug, mens de yngre har et stofmisbrug. Derudover beskrives det, at psykisk syge misbrugere udgør 31 % af de hjemløse, og andelen af psykisk syge hjemløse er steget væsentligt de seneste år, især blandt de unge hjemløse (Benjaminsen Lars og Lauritzen Heidi, Kap 7, SFI 2013).

At være hjemløse omhandler ikke kun psykosocial problemer, men også om at mangle en bolig.

Problemstilling:

Til trods for at vi i Danmark har et fuldt udbygget velfærdssamfund, er der personer, som ikke får dækket så basalt et behov som det er, at have et sted, man kan kalde hjem. Disse er de hjemløse, som sjældent blot mangler en bolig, men oftest kæmper med komplekse problemstillinger, der i sig selv kræver en intensiv og langvarig indsats.

Problemformulering:

For at kunne forstå hjemløse med misbrug og sindslidelse, deres liv og livsvilkår, finder jeg det væsentligt at undersøge, hvilke udfordringer og problematikker, der eksisterer i deres liv, samt hvilken betydning livet som hjemløs har for den enkelte hjemløs. Jeg vil også belyse, hvilke dilemmaer, der er for socialrådgiveren der arbejder med målgruppen, og hvordan man hjælper hjemløse bedst muligt.

Hjemløshedsstrategien:

Kommunerne der deltager i hjemløs strategien er opdelt i to grupper, den første gruppe er de såkaldte ” aftalekommuner¹” hvori der er bostøtteprogram samt tværfagligsamarbejde.

Den anden gruppe er de såkaldte bostøttekommuner², hvor der kun er bostøtteprogram, men ikke yderligere elementer i programmet, samt generelt har de haft en væsentligt mindre økonomisk ramme for indsatsen end aftale kommunerne. (Benjaminsen Lars og Lauritzen Heidi, side 158, SFI)

Hjemløsestrategien skulle løbe over en periode på 3 år, fra 2009- 2012, da det var en af grundstenene i socialpolitikken at ingen skulle leve som hjemløs ” *et rigt land som Danmark kan ikke være bekendt at tillade, at nogle borgere ikke har mulighed for at bo i deres egen bolig med den støtte og hjælp der var behov for*” (kilde <http://kollegiet.info/wp-content/uploads/2014/11/Pjece-om-regeringens-Hjemloesestrategi-i-Danmark.pdf>)

---

¹ Albertslund, Esbjerg, Frederiksberg, Høje-Taastrup, København, Odense, Randers og Aarhus

² Herning, Horsens, Aalborg, M.f.

Jeg vil henviser til Aalborg kommunes hjemmeside, hvilke tilbud der findes for hjemløse³:

Hjemløsestrategien tager udgangspunkt i housing First, som stammer fra USA, effektstudier viser at 80-85 % kommer ud af hjemløsheden. En permanent boligløsning samt individuel social støtte, øger markant chancen for at borgeren kommer ud af en hjemløshedssituation. (Benjaminsen Lars og Lauritzen Heidi side 145, SFI 2013)

To nye begreber, der knytter sig til hjemløshed, er ” recoverybegrebet” og ”empowermentbegrebet”. Ifølge recovery tilgangen er det muligt at komme sig over en psykisk sygdom, eller opnå betydelige forbedring i en livssituation på trods af psykosociale vanskeligheder og blive reintegreret i samfundet, mens den hjemløse ud fra et empowermentperspektiv, kan med den rette støtte, blive i stand til at handle og opnå kontrol over eget liv

(Kilde<http://socialstyrelsen.dk/filer/voksne/hjemloshed/housing-first-notat-manual-til-hjemmeside-250614.pdf>)

Videnskabsteoretisk metode.

Som videnskabsteoretisk metode har jeg valgt at have en fænomenologisk tilgang til hjemløsheden, for at kunne få en umiddelbar beskrivelse af feltet som overhoved muligt. Jeg er således interesseret i det unikke i den særlige mening som de hjemløse tilskriver deres egen livsverden, og for at beskrive deres livsverden. Der vil således ikke være nogen kløft, hverken fysisk eller forståelsesmæssigt mellem informanten og mig, dvs. at vi er ligeværdige. Et kvalitativ interview er mere inderligt og individuelt.

Essensen i det fænomenologiske perspektiv er jo netop at få en detaljeret beskrivelse af menneskers eget perspektiv. (Brinkmann Svend, Tanggaard Lene, side 189, 2010)

For at skabe forforståelse i fænomenologien er det vigtigt at sætte sin egen forforståelse i parentes, det vil sige, Forskeren skal sætte sine forventninger og for-forståelser i parentes og åbne sig for en umiddelbar oplevelse af den konkrete og unikke verden. Meningen med at

---

³ <http://www.aalborg.dk/sundhed-og-sygdom/tilbud-til-social-udsatte>

gøre dette er at give en detaljeret og fordomsfri beskrivelse, samt fravalget af at lægge standard kategorier og kausalforklaringer ned over fænomenerne. Det kaldes også for fænomenologisk reduktion. (Brinkmann Svend, Tanggaard Lene, side 191 2010)

Så med dette tænkt ind i mine interview, vil jeg lave semistrukturede livsverdens interviews, fordi livsverdens interview har til formål at indhente beskrivelser af den interviews livsverden med henblik på at fortolke betydningen af de beskrivende fænomener. (Kvale Steinar og Brinkmann Svend 2009)

Med andre ord vil jeg bestræbe mig på at overholde fænomenologiens tre regler:

Parentesreglen, beskrivelsesreglen og Horisontaliseringsreglen:

For at overholde parentesreglen har jeg gjort mig bevidst om mine forforståelse, netop for at kunne sætte parentes omkring disse.

Beskrivelsesreglen overholdes ved at bruge et neutralt beskrivende sprog, uden egne tolkninger af det, som beskrives. Horisontaliseringsreglen er det ikke op til mig at sætte udtalelser og oplevelser i hierarki, men tage alt empiri som ligeværdig information. (Brinkmann Svend og Tanggaard Lene, side 197, 2010)

Metodisk: Da jeg har fokus på livet som hjemløs med misbrug og sindslidelse, samt hvordan man som socialrådgiver arbejder med målgruppen, har jeg valgt at bruge en kvalitativ undersøgelse, da min problemformulering er mere relevant at se på den konkrete og unikke verden, det liv som den hjemløse lever og hvordan socialrådgiveren som arbejder med de hjemløse oplever deres komplekse problemstilling og konsekvenserne i hjemløse liv.

Mine informanter vil være anonyme, og efter samtalen med dem, gennemgår vi den indsamlet empiri sammen, hvis jeg får et mundligt samtykke vil jeg nævne alder og køn, slutteligt vil jeg selvfølgelig opsøge mine informanter i deres felter.

Ved det sekundære empiri har jeg valgt at bruge Det nationale forskningscenter for velfærd (SFI) nationale kortlægning fra 2013 om hjemløshed, fordi rapporten giver et indblik i målgruppens størrelse, samt at rapporten er brugbar i forhold til at skabe sig et overblik over hvor mange hjemløse med misbrug og sindslidelse der er.

Teori: Jeg vil forsøge at belyse de hjemløse hverdagsliv og udfordringer med Bronfenbrenner systemteoretiske model, der tager udgang i forskellige niveauer i socialt arbejde makro, meso, esko og mikro, med den systemteoretiske model vil jeg prøve at forstå og belyse deres livsverden (Hutchinson Gunn og Oltedal Siv 2003).

1. **Makroniveau:** er vil jeg bruge den finske sociolog Erik Allardt teori ” det gode liv”, Erik Allardt teori tager udgangspunkt i ” at have” ”at elske” og ” at være”
Jeg vil kort beskrive de tre aspekter. At have, er de basale ting som at have en bolig, indkomst, job, sundhed samt uddannelse. At elske, er familierelationer, venskaber, og være en del af det lokale fællesskab. At være, have interessante fritidsinteresser, prestige, politiske ressourcer m.v. (Rasmussen, 2006) (kompendium samfundsvidenskab, forår 2011)

Mesoniveau: ud fra Michael Lipsky teori, vil jeg undersøge det samspil, mellem socialarbejderen, borgeren og organisationen. Lipsky skriver om at frontmedarbejderen befinder sig i et krydsfelt. Frontmedarbejderen skal håndtere krydspres mellem borgeren, organisationen, retslige og politiske beslutninger. Dette kan være udfordrende i udøvelsen af den sociale praksis. I praksis betyder dette at selv om frontmedarbejderen som ønsker at gøre det bedste for borgeren ud fra deres behov og ønsker, så det vil f.eks. på baggrund af forvaltningen regler og rammer langt fra altid være muligt. Lipsky beskriver også at frontmedarbejderen ofte lægger en distance til de overordnede magt, da de ikke stemmer overens med hvad som betegnes som godt socialt arbejde. (Winther Søren 1994)

Mikroniveau: Ervin Goffman stigma.

På mikroniveau ses det at individet ” *personlige og sociale identitet påvirkes af den måde som andre personer forholder sig til og definer det individ hvis identitet man beskæftiger sig med*” (Gooseman Brian 2010) Endvidere skriver Goffman også, den sociale identitet gjorde det muligt at behandle selve stigmatiseredes forhold er til omverden, det betyder at den stigmatiseret selv prøver at fortælle om sig selv til omverden. Det som er interessant er begrebet jegidentitet der gør det muligt for at se hvilke følelser individet kan have med hensyn til stigma og sit forhold til omverden. (Gooseman Brian 2010)

Meningskondensering- analysestrategi

Hovedtræk

Den neutrale, men sensitive beskrivelse af meningsindhold

Fænomenologisk tilgang, men del af mange kvalitative analyser

Loyalitet overfor subjektiv oplevelse af fænomener og livsverden

Databehandling og analyseproces

Læse interviewet og få fornemmelse for helhed/dele (sensitiv læsning)

Finde 'naturlige' betydningsenheder ("nedefra", nærhed til data, fordomsfrit)

Ved meningskondensering sammenfattes essensen af betydningerne i de interviewedes udtalelser. Hvad er hovedpointerne?

"... at de interviewedes udtrykte meninger trækkes sammen til kortere formuleringer" der rummer "hovedbetydningen"

Stille spørgsmål til betydningsenheder ud fra det undersøgte problem og

Identificere hovedtemaer ("commonsense") (slide fra undervisning v. Mie engen 2015)

Refleksioner

Jeg finder det spændende i forhold til målgruppen, da denne gruppe kan være udsat for stigmatisering, nogle vil måske mene at de kan virke skræmmende og andre måske synes de ser mærkelige ud. Det bliver også interessant at finde ud af om samfundet har plads til dem. Det er ligeledes interessant at høre hvordan de opfatter deres identitet. Og om de hjemløse selv bliver påvirket når de ser sig selv i en negativ spejling andre kan give dem. Det bliver også spændende at undersøge den subkultur de befinder i.

Litteraturliste:

En grundbog i kvalitative metode

Brinkmann Svend og Tanggaard Lene

Hans Reitzels forlag, 2010.

Interview, introduktion til et håndværk

Kvale Steinar og Brinkmann Svend

2. udgave, 2009

Hans Reitzels forlag.

Folket på gaden, om posefolket og gade praktikken

Caswell Dorte og Schultz Ida
Socialpædagogisk bibliotek, 2001.

Hjemløshed i Danmark 2013
National kortlægning.
Benjaminsen Lars og Lauritzen Heidi
SFI- Det nationale forskningscenter for velfærd.
Herluf Trolles gade 11
1052 Kbh. K.

Hutchinson Strand Gunn og Oltedal Siv
Modeller i socialt arbejde
2. udgave, 5. oplag
Copyright forfatterne og universitetsforlaget
Forlag Hans Reitzels Forlag, København 2006

Rasmussen Tove.
Levekår, livsformer og livsstil (side 77)
Kompendium foråret 2011, samfundsvidenskab 1. semester hold 9211 IT
Den sociale Højskole Odense.

Winter Søren.
Implementering og effektivitet
1.Udgave, årgang 1994
F.S A/S red.
Herning.

Goffman Erving

Om afvigerens sociale identitet

2. udgave, 2. oplag 2010

Copyright samfundslitteratur, 2009

Oversat fra engelsk af Brian Gooseman

Web Adresser:

<http://www.sfi.dk/rapportoplysninger-4681.aspx?Action=1&NewsId=4826&PID=9267>

<http://hjemlosestrategien.ramboll.dk/>

<http://socialstyrelsen.dk/filer/voksne/hjemloshed/housing-first-notat-manual-til-hjemmeside-250614.pdf>

<http://kollegiet.info/wp-content/uploads/2014/11/Pjece-om-regeringens-Hjemloesestrategi-i-Danmark.pdf>

http://www.denstoredanske.dk/Samfund,_jura_og_politik/Etnologi/Subkulturer/subkultur

Andet:

Slide.

Analysestrategier og metoder

Mie Engen, Socialrådgiveruddannelsen, 7. semester. Den 11. september 2015

